Rocznik Filozoficzny Ignatianum
The Ignatianum Philosophical Yearbook
Vol. 32, No. 2 (2026), s. 79–99
PL ISSN 2300–1402
DOI: 10.35765/rfi.2026.3202.7

Paweł Jakubiec

ORCID: 0000-0002-5189-5639
Uniwersytet Rolniczy im. H. Kołłątaja w Krakowie

Kroniki Domów Studenckich Wyższej Szkoły Rolniczej i Akademii Rolniczej w Krakowie jako źródło wiedzy o kulturze studenckiej oraz przejaw działalności studentów w latach 60. i 70. XX wieku

Chronicles of the Student Dormitories of the Higher School of Agriculture and the Agricultural Academy of Cracow as a Source of Knowledge about Student Culture and a Manifestation of Student Activity in the 1960s and 1970s

Abstrakt

W artykule omówiono wartość źródłową kronik domów studenckich Wyższej Szkoły Rolniczej i Akademii Rolniczej z lat 70. XX wieku. Autor wskazuje na ich potencjał w rekonstrukcji oraz pogłębianiu wiedzy na temat grup artystycznych, zespołów, miejsc, zjawisk obejmujących zagadnienia kultury studenckiej. Publikacja wyznacza nowe obszary badawcze dla historyków oraz kulturoznawców zajmujących się codziennością w PRL. Kroniki,

ujęte jako specyficzne artefakty artystyczne, ukazane są dwutorowo: jako wartościowe źródło historyczne oraz unikatowy komponent kultury studenckiej tamtej epoki.

Słowa klucze: kultura studencka, Akademia Rolnicza w Krakowie, kroniki, księgi pamiątkowe, akademiki, działalność studencka, dom studencki „Blokada".

Abstract

This article discusses the source value of the chronicles of the student dormitories of the Higher School of Agriculture and the Agricultural Academy of Cracow from the 1970s. The author highlights their potential for reconstructing and deepening knowledge about artistic groups, ensembles, places, and phenomena, encompassing issues of student culture. The publication opens new research areas for historians and cultural studies scholars studying everyday life in the Polish People's Republic. The chronicles, viewed as specific artistic artifacts, are presented in two ways: as a valuable historical source and as a unique component of student culture of the era.

Keywords: student culture, Agricultural Academy of Cracow, chronicles, memorial books, dormitories, student activities, Blokada student dormitory.

Wstęp

Uczelnia to miejsce, którego dziedzictwo tworzy się każdego dnia. Życie naukowe, edukacja, interakcje pomiędzy wykładowcami a studentami budują często świat, który jest uchwytny zarówno w sferze mówionej: anegdot, rozmów, informacji, jak i w oficjalnej dokumentacji studenckiej czy pracowniczej. Powstające prace dyplomowe, naukowe, publikacje są odzwierciedleniem aktywności „uczniów" i „profesorów". Nie byłby to jednak pełny obraz, gdyby nie uzupełniały go jeszcze inne źródła, które tworzą się przy okazji wydarzeń, jubileuszy, rocznic, inauguracji czy nadań tytułów i stopni oraz działań studentów poza czasem nauki. Tym właśnie są te dokumenty, które pokazują życie kulturalne, sportowe, aktywności artystyczne oraz pasje i hobby młodych ludzi. Traktowali oni uczelnię nie tylko jako miejsce nauki, ale także wszechstronnego rozwoju na pewnym etapie swojego życia.

W pracy omówiono szerzej jeden typ źródeł, który obejmuje prawie cały obraz kultury studenckiej na przestrzeni kilku dekad XX wieku. To kroniki tworzone przez studentów – najczęściej mieszkańców

akademików, równocześnie będących osobami bardzo mocno zaangażowanymi w działania organizacyjne i społeczne. Często sami byli animatorami życia kulturalnego, a po studiach na stałe związali się z uczelnią i do dzisiaj tworzą jej wielobarwne oblicze.

Czym jest „kronika"? Przykłady kronik i ksiąg honorowych w WSR, AR i Uniwersytecie Rolniczym

Według definicji *Słownika języka polskiego*, w uproszczonej wersji, kronika to chronologiczny zapis ważniejszych wydarzeń z życia państwa, instytucji czy organizacji. Można też za nią uznać stały przegląd wydarzeń z różnych dziedzin życia w prasie, radiu lub telewizji. Trzecia definicja to: „utwór literacki typowy dla średniowiecza, zawierający opis wydarzeń przeszłych lub współczesnych autorowi"[1]. Co ciekawe, kroniki, o których mowa w artykule, mieszczą się głównie w pierwszej definicji, ale zawierają też stylizowane elementy trzeciej. Ich autorzy często bowiem zaczynali od wydarzeń przeszłych. Jedna z kronik zaczyna się nawet w średniowieczu, ukazując historię i tradycje kultury studenckiej oraz rozwój studiów w Krakowie od czasów pierwszych żaków po współczesność[2].

Ta specyficzna forma działalności kulturowej nie była czymś odosobnionym. Podobne analogowe kroniki, księgi honorowe i pamiątkowe były prowadzone przez wiele jednostek uczelnianych. Do najważniejszych można zaliczyć *Księgę pamiątkową Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie* (1964–2013), w której zapisywano chronologicznie wydarzenia mające miejsce na uczelni, odnotowywano wizyty ważnych gości, wklejano wizytówki, dołączano informacje graficzne, dyplomy i inne. Zawiera ona szeroką paletę wpisów ludzi ze świata nauki, polityki na szczeblu lokalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym[3]. Obok niej w latach 2000–2018 była również prowadzona Kronika AR-UR (Akademii Rolniczej-Uniwersytetu Rolniczego – I część do 2010, II część – 2010–2018)[4]. Te jednak coraz

1 *Kronika*, w: *Słownik języka polskiego PWN*, https://sjp.pwn.pl/slowniki/kronika.html (dostęp: 20.02.2026).

2 Archiwum Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie (dalej: AUR), *Kronika Domu Studenckiego „Blokada", cz. I* [historyczna], sygn. KS-1.

3 Muzeum Uniwersytetu Rolniczego (dalej: MUR), *Księga pamiątkowa Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie* sygn. MUR I/1055.

4 MUR, *Kronika AR-UR 2001–2010*, sygn. MUR I/1297, b.n. k. Odnotowano w niej m.in. fakt powstania chóru AR (2003) i jego pierwszy koncert (styczeń 2004); *Kronika AR-UR 2010–2018*, sygn. MUR I/1554.

częściej przyjmowały formę chronologicznie uzupełnianych wydruków przygotowywanych już w programach biurowych i z drukowanymi kopiami zdjęć. Podobnymi księgami, zwanymi wymiennie kronikami, mogą również pochwalić się Biblioteka Główna WSR-AR-UR, na które składa się obecnie sześć części z wpisami z lat 1964–2026. Istnieje też *Kronika Archiwum i Muzeum URK* z lat 70. XX w. Ta druga została reaktywowana w 2014 roku i jest prowadzona w tradycyjny, chronologiczny sposób[5]. Jeszcze inne to między innymi *Kronika Instytutu Produkcji Ogrodniczej Wydziału Ogrodniczego* (obecnie Biotechnologii i Ogrodnictwa) z lat 1973–1998 czy *Księga pamiątkowa Katedry Hodowli Drobiu, Zwierząt Futerkowych i Zoohigieny URK* (1964–2010)[6]. Te jednak w większym stopniu skupiają się na rozwoju naukowym, kontaktach i wyjazdach badaczy, zmianach kadrowych i strukturalnych. W zasobie Archiwum znajdują się także księgi pamiątkowe związane z kołami naukowymi[7]. Część z nich zawiera również wpisy odnoszące się do kultury studenckiej i ich aktywności w opisywanym okresie.

Kroniki studenckie jako materiał źródłowy i przejaw działalności kulturowej

Kroniki, jako jedne z wielu źródeł, były omawiane przez autora w trakcie konferencji naukowej przed trzema laty. Wystąpienie to nie zostało jednak wtedy podsumowane artykułem naukowym[8], dlatego ze względu na wartość będących przedmiotem zainteresowania kronik autor chciałby przyjrzeć się dokładniej ich treści, konstrukcji i informacjom, które płyną z ich kart, oraz wskazać na miejsca ich powstawania.

5 MUR, *Kronika Biblioteki Głównej WSR-AR-URK, cz. 1-6*, brak sygnatury.

6 Małopolska Platforma Nauk Przyrodniczych (MPNP), *Kronika Instytutu Produkcji Ogrodniczej WO AR*, https://dlibra-1urk-1edu-1pl-1behpml5if80f.mpnp.urk.edu.pl/dlibra/publication/216441/edition/216406/content (dostęp: 30.03.2026); *Księga Pamiątkowa Katedry Hodowli Drobiu, Zwierząt Futerkowych i Zoohigieny Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie*, https://dlibra-1urk-1edu-1pl-1behpml5if80f.mpnp.urk.edu.pl/dlibra/publication/215469/edition/215437/content (dostęp: 30.03.2026). Obie kroniki w całości dostępne w bibliotece cyfrowej URK.

7 AUR, *Kronika Międzywydziałowego Koła Naukowego Ochrony Środowiska AR Kraków, t. I-III (1974-1996)*, sygn. WM II 4/2-44/4.

8 Paweł Jakubiec, „Źródła do dziejów kultury studenckiej URK ze zbiorów Biblioteki Głównej" (referat wygłoszony 21 kwietnia 2013 r., konferencja naukowa: „Kultura studencka, Kultura akademicka. Historia i współczesność", https://ignatianum.edu.pl/artykul/konferencja-kultura-studencka-kultura-akademicka-historia-i-wspolczesnosc (dostęp: 17.06.2026).

W głównej mierze były one tworzone przez mieszkańców akademików Wyższej Szkoły Rolniczej (od 1972 roku Akademii Rolniczej). Centrum studenckiego życia stanowił wtedy Dom Akademicki (Studencki, DS) „Blokada" przy ul. Ziai[9]. Do naszych czasów nie przetrwała już żadna z tych tymczasowych nazw. Akademik ten powstał bowiem w 1903 roku i został ochrzczony mianem „Bratniak". Ulica, przy której się znajdował, aż do 1952 roku nosiła nazwę Jabłonowskich. Jako że w poprzednim ustroju politycznym poszukiwano nowych patronów, to ulicę tę nazwano imieniem i nazwiskiem Stanisława Ziai – studenta, który w 1937 roku na terenie akademika zorganizował antyprawicowy protest, tzw. blokadę. Określenie to posłużyło do stworzenia nowej nazwy – DS „Blokada", która została przypisana obiektowi w 1963 roku. Obie nazwy funkcjonowały kolejno do 1990 roku – wtedy przywrócono nazwę ul. Jabłonowskich – i 1991 roku – kiedy nastąpił powrót do nazwy „Bratniak"[10]. Studenci związani z omawianymi w artykule kronikami często swoje inicjatywy budowali na określeniu „Blokada".

Całość historii akademika, wraz z jego powstaniem na początku XX wieku i dalszymi losami, opisana jest w jednej z ksiąg, która osadza wydarzenia współczesne w kontekście szerszych dziejów[11]. Kilka omawianych źródeł dotyczy też domów studenckich z Kampusu AR przy 29 Listopada. Powstały one z inicjatywy rektora prof. Tadeusza Wojtaszka w ramach większego planu rozwoju uczelni, realizowanego od lat 70. Akademiki, które wtedy wybudowano, funkcjonują obecnie pod nazwami „Czwórka" i „Oaza".

Kroniki w dużej mierze obejmują swoim zasięgiem czasowym koniec lat 60., całość lat 70. i początek lat 80. XX wieku, jednak zawierają także informacje o powstawaniu zespołów artystycznych, inicjatyw czy obiektów, przez co nawiązują często do lat 50., a nawet do dwudziestolecia międzywojennego. Dla osób, które poszukują w nich informacji historycznych, nie tylko tych dotyczących kultury studenckiej, mogą być bardzo pomocne, ponieważ zawierają kalendaria, kopie historycznych dokumentów: statuty, zarządzenia, powołania na stanowiska, decyzje, składy rad studenckich, komisji, spisy personelu akademików, wykazy

9 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada" 75-lecie istnienia DS. „Blokada*, sygn. KS-3; „Blokada", w: *Encyklopedia Krakowa. T. 1 A-M*, red. Jacek Purchla (Kraków: Biblioteka Kraków, Muzeum Krakowa), 132; Tadeusz Juliszewski, „IV. Smutek rozstania", w: *Historie niezwykłe*, https://wychowankowie.urk.edu.pl/historie-niezwykle (dostęp: 17.06.2026).

10 *Encyklopedia Krakowa*, 132.

11 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada" cz. II* [historyczna], sygn. KS-2.

kierowników i opiekunów DS oraz informacje o osobach uczestniczących w wydarzeniach okolicznościowych.

Kultura studencka na Uniwersytecie Rolniczym już kilkukrotnie była omawiana przez badaczy, którzy zajmują się tym tematem. Najpełniej chyba dokonał tego obecny dyrektor Centrum Kultury i Kształcenia Ustawicznego dr Michał Szanduła, definiując ją oraz przedstawiając całościowe spojrzenie na jej rozwój oraz funkcjonowanie w Uniwersytecie Rolniczym[12]. Gdyby jednak ktoś chciał zgłębić poszczególne jej aspekty, to kroniki domów studenckich będą do tego bardzo dobrym źródłem.

W ówczesnej Akademii Rolniczej działały różne grupy artystyczne, które tworzyły kulturę studencką uczelni. Ich działalność można prześledzić na podstawie kronik. W latach 70. poświęcono dużo miejsca Zespołowi Góralskiemu „Skalni", prezentującemu podczas swoich występów folklor podhalański. Grupa, która swoją działalność rozpoczęła w 1952 roku, stawała się coraz bardziej rozpoznawalna i była jedną z wizytówek uczelni[13]. Twórcy kronik na kilkunastu stronach ukazują aktywność artystyczną co najmniej dwóch z nich[14]. Pośród materiałów źródłowych możemy więc znaleźć kilkadziesiąt fotografii z różnych mniej lub bardziej oficjalnych występów, przygotowania do koncertów, informacje o festiwalach i zdobywanych nagrodach, zaproszenia, kartki pocztowe wysyłane z różnych egzotycznych miejsc. Pojawiają się też plakaty z koncertów oraz afisz rekrutacyjny do zespołu. Można też znaleźć artykuły z prasy krakowskiej. Jako element ozdobny pojawia się góralska parzenica, która jest symbolem „Skalnych". Poddanie tych materiałów szczegółowej analizie pozwoliłoby pewnie jeszcze bardziej dogłębnie zanurzyć się w folklor góralski i przypomnieć miejsca, osoby i wydarzenia z lat 70. XX wieku.

Kolejnymi ważnymi elementami kultury studenckiej pojawiającymi się w kronikach są aktywności studentów w klubie „Buda" i w kabarecie

12 Michał Szanduła, *Kultura studencka na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie. Historia i współczesność* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, 2020); *idem*, „Przestrzeń edukacyjno-kulturowa w szkole wyższej", w: *Kultura studencka we wspomnieniach jej twórców. Wyższa Szkoła Rolnicza, Akademia Rolnicza, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, 2023), 9–27.

13 Andrzej Pawłowski, „Skalni – studencki zespół góralski Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie", w: *Tradycja i współczesność kultury studenckiej w Uniwersytecie Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Wybrane aspekty fenomenu*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Episteme, 2013), 79–98; Szanduła, *Kultura studencka…*, 19–43.

14 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada" 75-lecie istnienia DS. „Blokada"*, sygn. KS-3; *Kronika Domu Studenckiego „Blokada"* [1971–1975]*, cz. I*, KS-4, https://dlibra.urk.edu.pl/dlibra/publication/216361/edition/216326/content; *Kronika Domu Studenckiego „Blokada"* [1973–1977]*, cz. II*, sygn. KS-5.

„Pod Budą". Dzięki relacjom uczestników tych wydarzeń oraz opracowaniom badaczy wiemy bardzo dużo o funkcjonowaniu i działalności obu tych instytucji w latach 70. Wtedy też kabaret święcił największe triumfy[15]. Powstanie klubu jako oddolnej inicjatywy studenckiej, a następnie działalność grupy kabaretowej wydają się szczególnie interesujące w kontekście kronik, ponieważ oba te zjawiska zrodziły się i rozwijały w tym samym miejscu, w którym powstała większość ksiąg pamiątkowych. W 1956 roku otwarto klub, a w 1969 powołano do życia kabaret[16]. W kronikach, oprócz informacji o kierownikach – wśród których pojawiają się nazwiska późniejszych profesorów, a nawet rektora URK – odnajdujemy także plany klubu oraz projekty jego rozbudowy, uwzględniające różnego rodzaju instalacje. Klub został również udokumentowany fotograficznie – zarówno w kontekście wydarzeń artystycznych (koncertów i występów), jak i podczas uroczystości oraz zebrań i spotkań studentów. Pojawia się informacja o nagrodzie, jaką wygrała „Buda" w konkursie klubów studenckich w 1972 roku[17]. Uzupełnieniem wiedzy o klubie jest księga pamiątkowa z lat 1969–1979, zawierająca 54 wpisy artystów, muzyków, aktorów, który w tamtym czasie odwiedzali klub[18]. Na kanwie klubu w marcu 1969 roku na arenę dziejową wkroczył kabaret „Pod Budą". Baza źródłowa, którą możemy zbudować na jego temat, to nie tylko ogrom zdjęć z różnych występów, ale też informacje o składzie, poszczególnych działaniach zespołu, nagrodach. Całość uzupełniają wizytówki, zaproszenia, programy, plakaty oraz liczne informacje prasowe. W kronikach znajdziemy skrótowe omówienie całości jakże kolorowego i obfitującego w wydarzenia okresu działalności kabaretu „Pod Budą" do 1977 roku[19].

15 Andrzej Pawłowski, *Klub Buda i kabaret „Pod Budą": tropami legendy* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2014); *Kultura studencka we wspomnieniach jej twórców. Wyższa Szkoła Rolnicza, Akademia Rolnicza, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, 2023); Szanduła, *Kultura studencka…*, 43–59; AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada" 75-lecie istnienia DS. „Blokada*, sygn. KS-3; *Kronika Domu Studenckiego „Blokada"* [1971–1975], cz. I, sygn. KS-4, *Kronika Rady Studentów Domu Studenckiego „Blokada"* [1973–1977]*, cz. II*, KS-5.

16 AUR, *Kronika Rady Studentów Domu Studenckiego „Blokada"* [1973–1977]*, cz. II*, sygn. KS-5. Data powstania klubu z Kroniki, pojawiają się też inne informacje: Szanduła, *Kultura studencka…*, 43–44.

17 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada" 75-lecie istnienia DS. „Blokada"*, KS-3; *Kronika Domu Studenckiego „Blokada"* [1971–1975]*, cz. I*, sygn. KS-4; *Kronika Rady Studentów Domu Studenckiego „Blokada"* [1973–1977]*, cz. II*, sygn. KS-5.

18 AUR, *Księga pamiątkowa Klubu Buda 1969–1979*.

19 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada", 75-lecie istnienia DS. „Blokada"*, sygn. KS-3; *Kronika Domu Studenckiego „Blokada"* [1971–1975]*, cz. I*, sygn. KS-4; *Kronika Rady Studentów Domu Studenckiego „Blokada"* [1973–1977]*, cz. II*, sygn. KS-5.

W skład zespołu wchodziło wiele bardzo ciekawych postaci, z których każda mogłaby doczekać się własnej biografii. Przy okazji ich opracowywania warto będzie skorzystać z kronik, które są już coraz częściej dostępne w postaci cyfrowej[20]. Nic jednak nie oddaje ducha tamtego czasu tak dobrze, jak kontakt z oryginalnym wytworem kulturowym epoki.

Podczas analizowania treści kronik możemy dowiedzieć się również o innych, mniej znanych inicjatywach studenckich. Należało do nich prowadzenie biuletynu domu studenckiego o nazwie „Blokadol"[21]. Zamieszczano w nim informacje Rady Samorządu oraz inne istotne dla mieszkańców wiadomości. Niestety, autorowi nie udało się ustalić zbyt wielu szczegółów. Biuletyn miał na pewno charakter nieregularny i ograniczony zakres odbiorców. W tym czasie ukazywało się też czasopismo studenckie AR „Rerum".

Innym ważnym aspektem życia kulturalnego w akademiku był radiowęzeł zwany Studencką Rozgłośnią Radiową „Blokada". Z listu gratulacyjnego, który otrzymał w 1977 roku Andrzej Pawłowski, dowiadujemy się, że obchodziła ona w tym samym roku dwudziestolecie[22]. W jednym z pomieszczeń akademika znajdowało się studio radiowe. Na falach „Blokady" można było usłyszeć różne audycje, muzykę i informację dla mieszkańców. Kroniki nie mówią nam jednak nic na temat zakończenia jego działalności, ale musiała ona być związana z przeprowadzką do nowo powstałych akademików na Aleję 29 Listopada.

Ostatnią sferę aktywności żaków stanowiła Studencka Agencja Fotograficzna. Według zapisów z Kroniki również rozpoczęła swoją działalność w „Blokadzie" w roku akademickim 1957/58. Mieściła się w kilku pomieszczeniach, działała około dwudziestu lat[23]. Analogicznie do sytuacji radiowęzła czy „Blokadola", zakończenie jej funkcjonowania jest nieuchwytne źródłowo. W jednej z kronik dotyczących kampusu przy 29 Listopada i DS „IV" autor znalazł także informację o „Tawernie pod Kliprem". Była to oryginalna inicjatywa, która skupiała wokół siebie pasjonatów żeglarstwa i sportów wodnych. Ze zdjęć, które znajdziemy w kronice DS „IV", wynika, że wystrój pomieszczenia oddawał właśnie

20 MPNP, *Kronika Instytutu Produkcji Ogrodniczej Wydziału Ogrodniczego Akademii Rolniczej*, https://dlibra.urk.edu.pl/dlibra/publication/216361/edition/216326/content (dostęp: 30.03.2026).

21 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada", 75-lecie istnienia DS. „Blokada"*, sygn. KS-3.

22 *Ibidem*.

23 AUR, *Kronika Rady Studentów Domu Studenckiego „Blokada"* [1973–1977], *cz. II*, sygn. KS-5.

klimat marynistyczny[24]. Jest to temat póki co niezbadany, a jak wynika z jednej z niedawnych próśb, która wpłynęła do Archiwum URK, inicjatywa miała pewną osobowość prawną. Można było w niej uzyskać patent żeglarski. Całość działań, o których mowa w tej części publikacji, wymaga głębszego przebadania zarówno źródłowego, jak i przeprowadzenia wywiadów z ludźmi, którzy mogli współtworzyć te aktywności.

Podczas analizowania materiałów źródłowych, jakimi są kroniki, możemy też przenieść się w czasie do lat 70., aby doświadczyć całego kolorytu kultury studenckiej. Nie ograniczała się ona do zorganizowanych zespołów i grup kabaretowych, ale także przenosiła się na ulice Krakowa i szlaki turystyczne. W źródłach są dostępne w dużej mierze wizualne informacje o przebiegu juwenaliów krakowskich. Szczególną uwagę autora przykuł przejazd rektora AR prof. Tadeusza Wojtaszka, który w 1980 roku przebył drogę z kampusu przy Alei 29 Listopada do centrum Krakowa w konnym powozie[25]. Oprócz tego znajdziemy w kronikach zdjęcia z balów wydziałowych, w których uczestniczyli studenci AR. Bardzo ważnym aspektem są rajdy turystyczne. Na kartach ksiąg zamieszczone są zdjęcia z rajdów, które odbywały się cyklicznie, głównie w górskich rejonach południowej Małopolski, a czasem i dalej – od Beskidów po Bieszczady[26].

Kroniki domów studenckich same w sobie są przejawem działalności kulturalnej studentów. Bardzo często już same strony tytułowe były tworzone w formie grafik oddających powagę dzieła, przy wykorzystaniu dostępnych wtedy materiałów plastycznych: farb, kolorowych tuszy, kredek czy flamastrów. Karty kronik zawierają też ręczne reprodukcje herbów, grafik. Przykładem może być malowany herb Krakowa[27]. Zdobiono też rogi kart. W jednej z kronik znajdują się proste grafiki zwierząt wraz z ich polską i łacińską nazwą[28]. W ten sposób nawiązywano do rolniczo-przyrodniczego charakteru uczelni. Często pojawiały się również specjalnie przygotowywane dyplomy. Sporządzane one były ręcznie na postarzanym, postrzępionym papierze, wypełniane przy użyciu pisma technicznego i dołączonych grafik. Studenci uzupełniali karty kronik rysunkami nawiązującymi do życia uczelnianego, m.in. zawodów spor-

24 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „IV" AR* [1977–1979], sygn. KS-6.

25 AUR, *Kronika Pracy Rady Mieszkańców DS. „IV" AR – 1979/80*, sygn. KS-10.

26 AUR, *Kronika Rady Studentów Domu Studenckiego „Blokada"* [1973–1977], *cz. II*, sygn. KS-5; *Kronika Domu Studenckiego „IV" AR* [1977–1979], sygn. KS-6; Szanduła, *Kultura studencka…*, 60–72.

27 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada" cz. I* [historyczna], sygn. KS-1.

28 *Ibidem.*

towych, zmian w funkcjonowaniu akademików, trudów studiowania, rajdów, zlotów oraz mikołajek. Często miały one satyryczny charakter. Poznajemy też plakaty i postery z tamtej epoki, dołączane do wydarzeń takich jak koncerty, juwenalia czy letnie akcje młodzieży[29]. Również ich twórcy wykazywali się kunsztem artystycznym, ale także dużą wyobraźnią, która nadawała obrazom wielowymiarowy charakter. Ostatnim zagadnieniem pojawiającym się na kartach kronik domów akademickich są zainteresowania młodych ludzi. Poza zamiłowaniami graficznymi chętnie dzielili się oni także twórczością literacką. Znajdziemy tutaj m.in. teksty piosenek, jak choćby słynny hymn klubu „Buda"[30] czy wiersze nawiązujące do ważnych dla studentów wydarzeń, np. *Październikowa epopeja* opowiada o zakwaterowaniu w domu akademickim[31]. Czym byłaby też kronika tamtych czasów bez mowy powitalnej mieszkańców DS „IV" z 1979 roku, skierowanej do rektora AR wizytującego akademik, stylizowanej na przemowę o charakterze polityczno-dyplomatycznym[32]?

Szerokie spektrum działań i inicjatyw młodych ludzi, mieszczących się w obrębie kultury studenckiej i odzwierciedlonych na kartach kronik, stanowi istotne świadectwo zjawisk opisywanych przez niektórych autorów[33]. Działania te sprzyjały bowiem kształtowaniu postaw, budowaniu kapitału społecznego oraz rozwojowi moralnemu i intelektualnemu uczestników. Dzięki solidarności i współpracy, które kształtowały się wokół różnorodnych inicjatyw, formowały się także ich charaktery. Uczestnicy i twórcy kultury oddziaływali następnie na kolejne pokolenia studentów, wychowując je na ludzi świadomych, odpowiedzialnych oraz zainteresowanych nie tylko zdobyciem intratnego zawodu, lecz także rozwojem społecznym i kulturalnym.

29 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada"* [1971–1975]*, cz. I*, sygn. KS-4; *Kronika Domu Studenckiego „IV"* [1977–1979], sygn. KS-6.

30 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „Blokada"* [1971–1975]*, cz. 1*, sygn. KS-4.

31 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „IV"* [1980–1981], sygn. KS-7.

32 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „IV"* [1977–1979], sygn. KS-6.

33 Andrzej Gielarowski, „Kultura akademicka i kultura studencka a idea uniwersytetu", *Perspektywy Kultury* 47/4 (2024): 15–30.

Zmierzch kronik studenckich i tradycyjnego dokumentowania działalności kulturalnej (lata 80 – początek XXI wieku)

W latach 80. XX wieku nastąpił stopniowy zanik praktyki prowadzenia kronik. Najdłużej utrzymał się w akademiku „IV" na kampusie przy Alei 29 Listopada. Ostatnie wpisy pojawiają się w roku akademickim 1980–1981[34]. Znaczący wpływ na załamanie się tego typu działalności miały zarówno wydarzenia lokalne, jak i polityczne, które dotykały kraj w latach 80. XX wieku, a następnie przemiany, jakie zaszły od 1989 roku. Do pierwszych z nich można zaliczyć przedłużający się remont akademika „Blokada" i zamknięcie klubu „Buda" na przełomie 1978 i 1979 roku. Centrum akademickiego życia kulturalnego przeniosło się więc na kampus przy Alei 29 Listopada. Tu jednak na studentów spadł kolejny cios, jakim był stan wojenny i związane z nim zakazy i obostrzenia. Dopiero od drugiej połowy lat 80. zaczyna odżywać życie kulturalne, a wraz z nim zapisy kronikarskie, ale przyjmują one już mniej rozbudowaną formę. Przykładem może być tutaj *Księga honorowa Klubu „Arka"* z lat 1990–1994, zawierająca ciekawe wpisy osób, artystów odwiedzających miejsce oraz ukazująca wydarzenia, które miały wtedy miejsce na uczelni. To chyba ostatnia księga, w której pojawiają się ręcznie malowane obrazki, będące wyrazem artystycznej duszy studentów[35]. Większość z powstałych od lat 60. do 90. XX wieku materiałów kronikarskich trafiła do funkcjonującego w ramach Biblioteki Głównej Archiwum AR, stając się częścią jego zasobu. O przekazanie zadbał wieloletni kierownik domów studenckich, Wiesław Basłak.

Po okresie, kiedy wszystko tworzone było w formie analogowej, znaczna większość dokumentacji związanej z życiem kulturalnym na uczelni, tak samo jak i wieloma innymi aspektami, przeniosła się do internetu. Rozwój sieci przyczynił się do powstawania forów internetowych, na których wymieniano się informacjami oraz – w formie kronikarskich wpisów – odnotowywano najważniejsze wydarzenia z życia zespołów artystycznych. Przykładem może być np. Kronika Chóru Uniwersytetu Rolniczego[36] powstałego w 2003 roku, prowadzona przez jego sekretarza. Na stronie internetowej zespołu regularnie pojawiały się wpisy dotyczące udziału śpiewaków w licznych turniejach artystycznych, wyjazdach, koncertach, ale także ciekawe teksty z prób i spotkań chóru. Podobno

34 AUR, *Kronika Domu Studenckiego „IV"* [1981], sygn. KS-8.

35 AUR, *Księga honorowa Klubu Arka 1990–1994*, b. sygnatury.

36 Można ją odnaleźć pod adresem: https://choragricola.krakow.pl/index.html.

została ona kiedyś wydrukowana w całości i być może trafi do uczelnianego Archiwum.

Obecnie działalność kulturalna studentów Uniwersytetu Rolniczego dokumentowana jest w głównie mediach społecznościowych, na stronach internetowych zespołów artystycznych czy uczelnianych oraz w lokalnej prasie i telewizji. Tworzy się także „na żywo", jak choćby dzięki podpisom na plakatach wystaw składanych przez ich autorów i uczestników wernisaży czy powiększaniu się grona osób zainteresowanych działaniami kulturalnymi, głównie dzięki osobistemu zaangażowaniu osób zarządzających. Jest więc ona pokłosiem połączenia oddolnych inicjatyw studenckich, grup działających przy uczelni (chóry, zespoły regionalne i branżowe, inne), jak i dobrego modelu zarządzania tego rodzaju aktywnościami, który został wypracowany w URK[37].

Podsumowanie

Kroniki domów studenckich WSR-AR stanowią wyjątkowe źródło historyczne dokumentujące życie społeczno-kulturalne środowiska studenckiego w Polsce lat 70. Zapisane w nich treści ukazują codzienność studentów, ich aktywność twórczą, podejmowane inicjatywy, a także sposób, w jaki funkcjonowało środowisko akademickie w kontekście ówczesnych realiów społecznych i kulturowych. W odróżnieniu od oficjalnych sprawozdań instytucjonalnych kroniki te cechuje autentyczność – są one nie tylko dokumentacją wydarzeń, lecz także wyrazem tożsamości oraz emocji autorów i uczestników życia akademickiego.

Jednym z kluczowych wymiarów omawianych kronik jest ich rola w utrwalaniu i kształtowaniu kultury studenckiej. Zawarte w nich relacje i zapisy pokazują, jak młodzież akademicka kreowała własne formy ekspresji artystycznej, często pozostające na marginesie oficjalnych nurtów kultury. Kroniki stanowią bogaty materiał do badań nad nieformalnymi przejawami aktywności twórczej, które rozwijały się w warunkach ograniczonej swobody politycznej i cenzury. Często jednak dokumentowana aktywność trafiała do głównego nurtu, a występy były nagradzane na ogólnopolskich festiwalach i przeglądach.

Na szczególną uwagę zasługują przykłady zespołów i grup artystycznych, które na trwałe wpisały się w historię uczelni. Obecność zespołu

37 Michał Szanduła, „Współczesne formy zarządzania kulturą studencką. Studium przypadku Centrum Kultury i Kształcenia Ustawicznego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie", *Perspektywy Kultury* 47/4 (2024): 95–111.

góralskiego „Skalni" świadczy o żywotności tradycji folklorystycznej w środowisku akademickim. Zespół nie tylko pielęgnował tradycyjną kulturę regionalną, lecz także włączał je w przestrzeń nowoczesnego życia studenckiego, tworząc swoisty pomost między dziedzictwem przeszłości a współczesnością. Dzięki temu budowano też unikatową tożsamość kulturową uczelni.

Podobną rolę odgrywały inne formy działalności artystycznej, w tym Kabaret „Pod Budą" oraz Klub Studencki „Buda". Kroniki dokumentują organizowane w przestrzeniach klubu koncerty, spektakle i spotkania, które stawały się centrami integracji i rozwoju twórczości studenckiej. To właśnie tam rodziły się inicjatywy artystyczne, które niejednokrotnie zyskiwały szerszy wymiar kulturowy i społeczny. Funkcjonowanie kabaretu oraz klubu należy interpretować nie tylko jako dążenie do zaspokojenia potrzeby rozrywki, lecz także jako wyraz potrzeby samorealizacji i wspólnotowego działania wśród studentów.

Na szczególną uwagę zasługuje szeroki wachlarz innych inicjatyw studenckich, które znajdują odzwierciedlenie w kronikach, takie jak działalność radiowęzła, biuletynów informacyjnych, agencji fotograficznej czy mniej sformalizowanych przedsięwzięć o charakterze hobbystycznym. Ich obecność wskazuje na wysoki poziom aktywności organizacyjnej studentów. Jednocześnie, jako mniej znane, stanowią one obiecujące pole do dalszych badań, zwłaszcza w kontekście mikrohistorii środowisk akademickich.

Ważnym aspektem omawianych kronik są elementy wizualne. Rysunki, kolaże, fotografie i inne techniki graficzne tworzą integralną część przekazu, czyniąc kroniki dziełami nie tylko dokumentacyjnymi, lecz również artystycznymi. Tego rodzaju materiał wizualny odzwierciedla wysoki poziom kreatywności i zaangażowania studentów. Nie bez znaczenia jest również fakt, że każdy wpis, każda ilustracja czy kolaż ma charakter autorski. Dokumentując codzienność, studenci nie tylko tworzyli kronikę wydarzeń, lecz także nadawali jej wymiar osobistego świadectwa. W ten sposób kroniki stają się zapisem poczucia wspólnoty i tożsamości grupowej. Ich unikatowość polega na tym, że odzwierciedlają one nie tylko oficjalny obraz życia akademickiego, lecz także emocje, postawy i wartości, które budowały klimat społeczny uczelni w latach 70.

Podsumowując, kroniki studenckie WSR-AR należy uznać za cenne źródło do badań nad kulturą studencką, nie tylko w kontekście Wyższej Szkoły Rolniczej i Akademii Rolniczej, ale ówczesnego Krakowa. Dokumentują one życie codzienne studentów, ich inicjatywy, wydarzenia, które miały miejsce w okresie ich powstawania, a czasem nawet znacznie wcześniejsze. Pokazują atmosferę i wartości środowiska akademickiego.

Ukazują bogactwo i różnorodność życia studenckiego, łącząc dokumentację wydarzeń z elementami twórczości autorskiej. Wpisy tekstowe i wizualne stanowią świadectwo nie tylko działań instytucjonalnych, lecz także osobistych refleksji i potrzeb wyrażania siebie. Dzięki temu kroniki te zachowują wyjątkową wartość historyczną, kulturową i artystyczną, pozostając unikatowym świadectwem epoki oraz świadectwem twórczej energii środowiska akademickiego lat 70. W perspektywie badań nad dziedzictwem niematerialnym stanowią one materiał o fundamentalnym znaczeniu, wymagający dalszego opracowania i pogłębionej interpretacji.

Nawiązanie do średniowiecznej tradycji otrzęsin (KS-2)

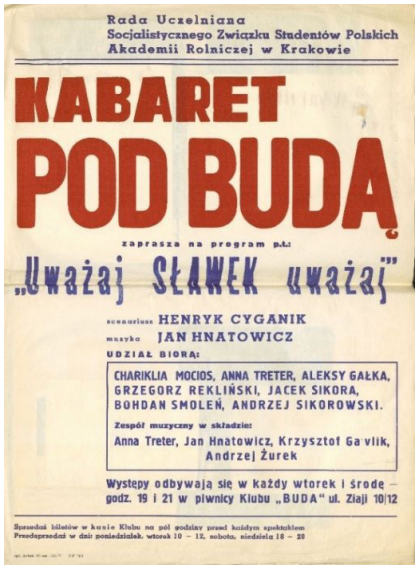

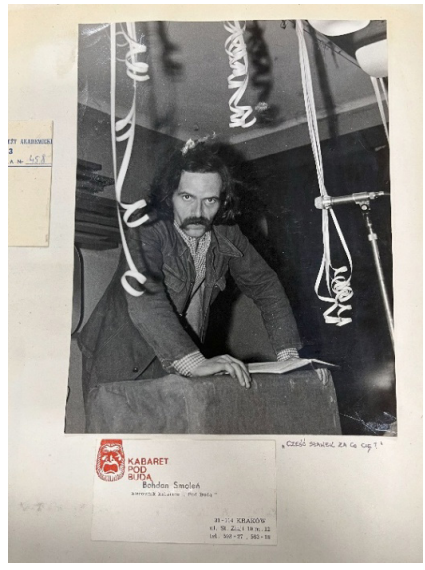

Poster kabaretu „Pod Budą" zapraszający. Bohdan Smoleń – jedna z gwiazd kabaretu „Pod Budą" na program „Uważaj Sławek uważaj" (KS-4) (KS-5).

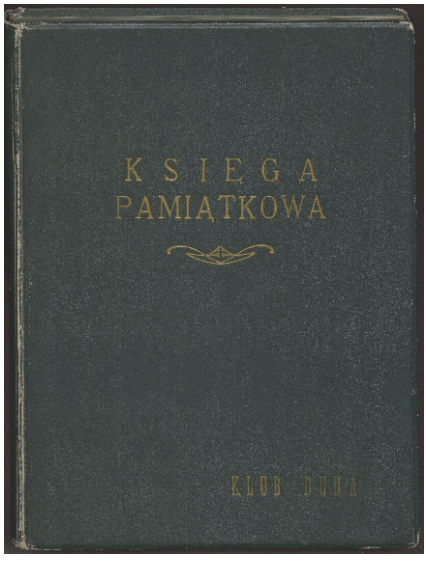

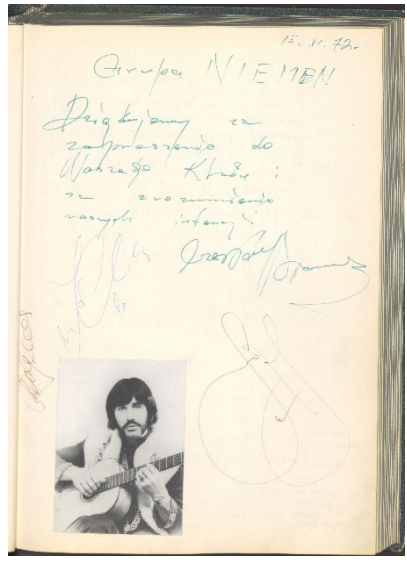

Okładka Księgi pamiątkowej Klubu „Buda" i wpis Czesława Niemena.

Karty z życia „Skalnych" (KS-4)

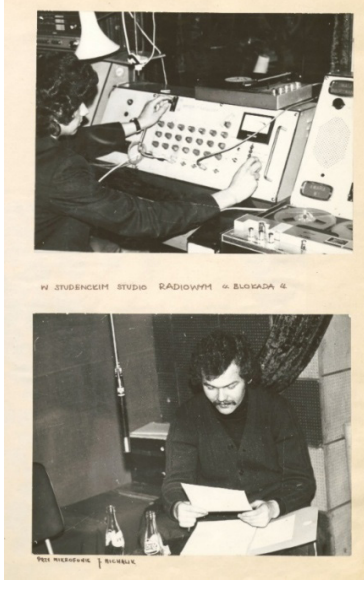

Radiowęzeł SRR „Blokada", Studencka Agencja Fotograficzna (KS-3) oraz otwarcie „Tawerny pod Kliprem", 1979 (KS-6)

Juwenalia, 1978 (KS-6) i przejazd rektora Wojtaszka, 1980 (KS-10)

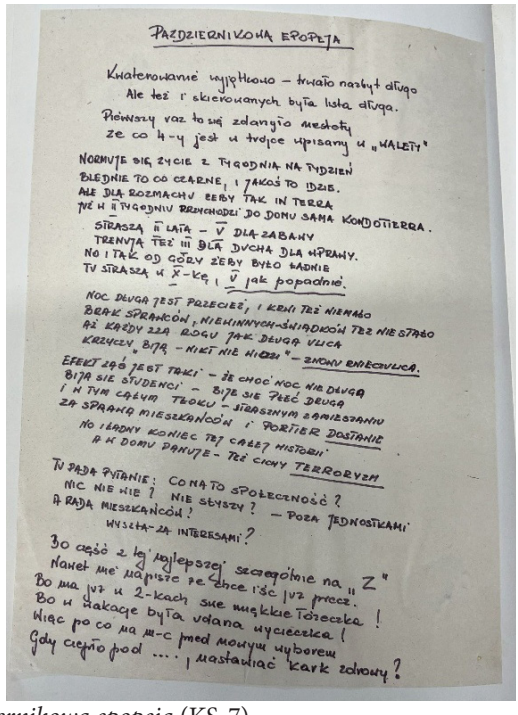

PAŹDZIERNIKOWA EPOPEJA

Kwaterowanie wyjątkowo – trwało nazbyt długo
Ale też i skierowanych była lista długa.
Pierwszy raz to się zdarzyło niestety
ze co 4-y jest w trójce wpisany w „WALETY"

NORMUJE SIĘ ŻYCIE Z TYGODNIA NA TYDZIEŃ
BLEDNIE TO CO CZARNE, I JAKOŚ TO IDZIE.
ALE DLA ROZMACHU ŻEBY TAK IN TERRA
JUŻ W II TYGODNIU PRZYCHODZI DO DOMU SAMA KONDOTIERRA.
STRASZĄ II LATA – V DLA ZABAWY
TRENUJĄ TEŻ III DLA DUCHA DLA WPRAWY.
NO I TAK OD GÓRY ŻEBY BYŁO ŁADNIE
TU STRASZĄ W X-KĘ I V jak popadnie.

NOC DŁUGA JEST PRZECIEŻ, I KRWI TEŻ NIEMAŁO
BRAK SPRAWCÓW, NIEWINNYCH-ŚWIADKÓW TEŻ NIE STAŁO
AŻ KAŻDY ZZA ROGU JAK DŁUGA ULICA
KRZYCZY „BIJĄ – NIKT NIE WIEZI" – ZNOWU RNIECZULICA.

EFEKT ZAŚ JEST TAKI – ŻE CHOĆ NOC NIE DŁUGA
BIJĄ SIĘ STUDENCI – BIJE SIĘ PŁEĆ DRUGA
I W TYM CAŁYM TŁOKU – STRASZNYM ZAMIESZANIU
ZA SPRAWĄ MIESZKAŃCÓW I PORTIER DOSTANIE
NO I ŁADNY KONIEC TEJ CAŁEJ HISTORII
A W DOMU PANUJE – TEŻ CICHY TERRORYZM

TU PADA PYTANIE: CO NA TO SPOŁECZNOŚĆ?
NIC NIE WIE? NIE SŁYSZY? – POZA JEDNOSTKAMI
A RADA MIESZKAŃCÓW?
WYSZŁA-ZA INTERESAMI?

Bo część z tej najlepszej szczególnie na „Z"
Nawet nie napisze że chce iść już precz.
Bo ma już w 2-kach swe miękkie łóżeczka!
Bo w wakacje była udana wycieczka!
Więc po co ma m-c przed nowym wyborem
Gdy ciepło pod ...., nastawiać kark zdrowy?

Poemat *Październikowa epopeja* (KS-7)

Grafiki z różnych kronik o treściach, m.in. okolicznościowych, dekoracyjnych i satyrycznych

Bibliografia

Źródła

Archiwum Uniwersytetu Rolniczego im. H. Kołłątaja w Krakowie (AUR) – Zespół Kronik Studenckich (sygn. KS):
KS-1 – *Kronika Domu Studenckiego „Blokada" cz. I* [historyczna]

KS-2 – *Kronika Domu Studenckiego „Blokada", cz. II* [historyczna]
KS-3 – *Kronika Domu Studenckiego „Blokada", 75-lecie istnienia DS. „Blokada"*
KS-4 – *Kronika Domu Studenckiego „Blokada"* [1971–1975], *cz. I*, https://dlibra-1urk-1edu-1pl-1behpml2f0134.mpnp.urk.edu.pl/dlibra/publication/216361/edition/216326/content
KS-5 – *Kronika Rady Studentów Domu Studenckiego „Blokada"* [1973–1977], *cz. II*
KS-6 – *Kronika Domu Studenckiego „IV" AR* [1977–1979]
KS-7 – *Kronika Domu Studenckiego „IV" AR* [1980–1981]
KS-8 – *Kronika Domu Studenckiego „IV" AR* [1981]
KS-9 – *Kronika Domu Studenckiego „IV" AR – prace społeczne 1979–1981*
KS-10 – *Kronika Pracy Rady Mieszkańców DS. „IV" AR – 1979/80*
KS-11 – *Kronika – Album z życia studentów WSR i AR*
Księga pamiątkowa Klubu Buda 1969–1979
Księga honorowa Klubu „Arka" 1990–1994

AUR, *Kronika Międzywydziałowego Koła Naukowego Ochrony Środowiska AR Kraków, t. I-III (1974-1996)*, sygn. WM II 4/2-44/4

Małopolska Platforma Nauk Przyrodniczych – biblioteka cyfrowa Uniwersytetu Rolniczego im. H. Kołłątaja w Krakowie (MPNP):
Kronika Instytutu Produkcji Ogrodniczej Wydziału Ogrodniczego Akademii Rolniczej, https://dlibra-1urk-1edu-1pl-1behpml5if80f.mpnp.urk.edu.pl/dlibra/publication/216441/edition/216406/content
Księga pamiątkowa Katedry Hodowli Drobiu, Zwierząt Futerkowych i Zoohigieny Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie, https://dlibra-1urk-1edu-1pl-1behpml5if80f.mpnp.urk.edu.pl/dlibra/publication/215469/edition/215437/content

Muzeum Uniwersytetu Rolniczego im. Hugona Kołłątaja w Krakowie (MUR):
Kronika AR-UR 2001-2010, sygn. MUR I/1297
Kronika AR-UR 2010-2018, sygn. MUR I/1554
Kronika Biblioteki Głównej WSR-AR-UR cz I-VI.
Księga Pamiątkowa Wyższej Szkoły Rolniczej w Krakowie, sygn. MUR I/1055

Książki i monografie

Encyklopedia Krakowa. T. 1, A-M, red. Jacek Purchla (Kraków: Biblioteka Kraków, Muzeum Krakowa, 2023).

Kultura studencka we wspomnieniach jej twórców. Wyższa Szkoła Rolnicza, Akademia Rolnicza, Uniwersytet Rolniczy w Krakowie, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, 2023).

Pawłowski Andrzej, *Klub Buda i kabaret „Pod Budą": tropami legendy* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego, 2014).

Szanduła Michał, *Kultura studencka na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie. Historia i współczesność* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, 2020).

Tradycja i współczesność kultury studenckiej w Uniwersytecie Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Wybrane aspekty fenomenu, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Episteme, 2013).

Czasopisma

Gielarowski Andrzej, „Kultura akademicka i kultura studencka a idea uniwersytetu", *Perspektywy Kultury* 47/4 (2024): 15–30.

Szanduła Michał, „Współczesne formy zarządzania kulturą studencką. Studium przypadku Centrum Kultury i Kształcenia Ustawicznego Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie", *Perspektywy Kultury* 47/4 (2024): 95–111.

Rozdziały w monografiach

Nowak Czesław, „Kultura studencka – perspektywa studenta lat 70-tych, mieszkańca akademika", w: *Tradycja i współczesność kultury studenckiej w Uniwersytecie Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Wybrane aspekty fenomenu*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Episteme, 2013), 69–79.

Pawłowski Andrzej, „Skalni – studencki zespół góralski Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie", w: *Tradycja i współczesność kultury studenckiej w Uniwersytecie Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Wybrane aspekty fenomenu*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Episteme, 2013), 79–98.

Szanduła Michał, „Przestrzeń edukacyjno-kulturowa w szkole wyższej", w: *Kultura studencka na Uniwersytecie Rolniczym w Krakowie. Historia i współczesność* (Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie, 2020), 9–27.

Wiech Kazimierz, „Kultura studencka oczami nauczyciela akademickiego", w: *Tradycja i współczesność kultury studenckiej w Uniwersytecie Rolniczym im. Hugona Kołłątaja w Krakowie. Wybrane aspekty fenomenu*, red. Michał Szanduła (Kraków: Wydawnictwo Episteme, 2013), 171–188.

Netografia

Jakubiec Paweł, „Źródła do dziejów kultury studenckiej URK ze zbiorów Biblioteki Głównej" (referat wygłoszony 21 kwietnia 2023 r., konferencja naukowa: „Kultura studencka. Kultura akademicka. Historia i współczesność", Kraków, Akademia Ignatianum), https://ignatianum.edu.pl/artykul/konferencja-kultura-studencka-kultura-akademicka-historia-i-wspolczesnosc (dostęp: 17.06.2026).

Juliszewski Tadeusz, „IV. Smutek rozstania", w: *Historie niezwykłe*, https://wychowankowie.urk.edu.pl/historie-niezwykle (dostęp: 17.06.2026).

„Kronika", w: *Słownik języka polskiego PWN*, https://sjp.pwn.pl/slowniki/kronika.html (dostęp: 20.02.2026).